

Казки про родину

Невдячні сини

Невдячні сини

Був собі старий чоловік. Старий прожив вік, дав йому бог дітей, вивів він їх на люди, поділив їх. Живуть діти, кожен особно. Всіх синів було у старого чотири, кожного старий зробив хазяїном; яку мав мізерію, кожному з неї досталось. Хазяї в старого всі чотири сини, а старий роздав на дітей все своє, думає: «Доживу віка при дітях».

Живе старий у старшого сина, спершу приймають старого, як повинно бути; знати, що він батько. Чи їдять що, чи плаття перуть, чи латають що, чи сорочки одрізують, найсамий перід батькові чого чи не треба? І як скаже старий, його й слухають. Там у празник в старого є на чарку. Таки так старому, як у доброго сина.

Так геть старший син подержав у себе батька, став якось наче не такий, вже й крикне часом на старого; далі старий уже в хаті собі і місця не найде. Нема чого чекати, таке діло: не хоче син держати, жаліє батькові кавалка хліба; нічого робити, треба кидати та йти до менших; чи лучче, чи поганше, а вже і висидіти у старшого не можна.

Ото перейшов старий до свого другого сина. І в того старому хутко стало мультко: як візьме старий що з'їсти, то син з невісткою, якби могли, та й не знати що. А сварка з-за старого! Жінка гризе чоловіка:

— Самі жадні кавалкові хліба, а тут старців понаприймав.

Старий не висидів і йде далі...

Так один по одному всі з чотирьох синів брали батька, а батько од них одходив. Всі чотири сини один на другого стикаються. Той на того:

— Нехай ще він вас, тату, подержить.

А той знов на того:

— Той же, тату, не держав вас, чи там мало держав.

Таке межі дітьми, що не доведи господи! Далі змагались вже так, що й жоден не приймає до себе батька. У того те, а в того те, і всі не можуть держати у себе батька. Той з малими дітьми, той жінку має сварливу, а в того хата тісна, той, знов, бідний. Хоч куди хоч іди, старий. А старий — сивий-сивий, як голуб, просить дітей та плаче перед ними, аж не знати як...

А що? То даремна річ, що ніхто з дітей не приймає батька; треба його десь подіти. Ще й до того старий не сперечається, з ним можна що хочеш зробити.

Рада в раду, рада в раду, всі чотири зібрались і пристають на те: пошлемо батька в школу, нехай батько наш в школі сидить, там буде сидіти, їсти йому будемо в колію носити. Стали казати старому це. Старий не хотів йти до школи. Проситься у дітей, плаче перед ними:

— Тепер я,— каже,— світа не бачу, не то щоб я книжку бачив, я й замолоду не учився.

Просто старий в смерть не хоче до дяка виражатись на науку. Але що ж? Немає де дітись, мусив-таки йти до школи; таки діти перемогли батька. Нарешті, коли йти до школи, нехай буде, як діти кажуть. Може, в тому селі не було церкви, то треба йти до школи аж в друге село. Пішов старий до школи, де там тая школа була. На дорозі ліс стояв і саме в тому лісі зустрічає старий пана, їхав кудись. Старий порівнявся з панським повозом, зійшов з дороги, уклонився панові, думав дальше йти. Коли чує, кличуть його. Підходить старий, пан чогось його потребує. Вийшов пан з воза, питає діда. Геть розпитав його, як і що, куди.

Старий скинув перед паном шапку і розкажує йому свою біду. Обгорнули старого сльози.

— Горе моє, ласкавий пане, нехай би посиротив господь, вже б жалю не було, а то дивіться, чи чув хто таке: чотири сини є, хвалити бога, у мене; хазяї всі чотири і то послали свого старого батька учитись до школи. Ще не було такого, то на тобі! Йди в школу.

Так старий перед паном говорить, досить того розказав панові, стало жалко панові старого.

— Ого, старий,— став казати пан,— йти до дяка нема чого, вернись-но ти додому... Я знаю, діти

не будуть тебе до школи більше одсилати, вже я знаю, що треба тут робити. Не бійся, старий, і не плач, не турбуйся. Буде все добре. Вже я знаю, як тут треба рятувати.

Потішає так пан старого... Старий наче повеселішав.

Ото бере пан шкатулку, настояща шкатулка панська. Пани гроші держать в таких скриньках. Подивитися на неї, та й то гарно, а всередині там сума, копійки там, боже мій, які! Бере пан шкатулку і повну набив її шклом. Тим шклом напакував її, зачинає, оддає дідові.

— Це візьмеш, старий, і йди до дітей. Прийдеш, скличеш всіх чотирьох своїх синів: це, сини мої, голуб'ята, скажи їм, я перше, коли я молодий був, кинувся я туди-сюди— ото придбав трохи грошенят; не буду, думаю собі, їх тратити... Пішов я, діти мої, в ліс, та свою працю, копійок тих, трохи взяв під дубком і закопав. І то байдуже мені про ті гроші, а це йшов, як ви послали мене в школу, якраз тим лісом, і думаю собі: аж то я тут колись закопував гроші, попробую, чи чекають вони свого господаря. Та оце і приніс їх, діти, до вас. Але вже, діти, нехай я умру, не беріть їх од мене; після моєї смерті будете вважати межі собою, хто більше мені угодить, буде мене держати і не пожалує для мене сорочки чи там кавалка хліба, тому більше грошей достанеться. То вже, діти, хочете, приймайте, спасибі вам. і тут, що є, переділитесь, а невгодно, треба йти межі люди... за гроші абихто буде годувати...

...Показався-но старий, невістка старша уже й вибігла проти старого, запрошує до господи:

— І без вас, тату, у нас ладу не стало, і хата, як пуста...

Чого вже тільки вона тут не говорила:

— Вступіть, тату, до нас, спочиньте; далеко йшли, втомились.

Як розказав батько за свої гроші, так діти, як не ті, і що їм тільки поробилось! Погляне кожний на скриньку — є, то, каже, грошики там, мабуть; бач, як батько говорить:

— Будете держати, вам будуть гроші.

Уже всі чотири брати не знають, як і приймати старого батька. Старого доглядають, наче пана; старий зрадив. А старий слухає пана, шкатулки з рук не випускає.

— Після моєї смерті все ваше, а тепер не дам, бо хто знає? Уже я бачив, як ви приймали мене, старого, як я остався без нічого. Воно все ваше, не чие, тільки ваше; заберете, дайте-но мені вмерти...

Діти вже батька приймають... Пішов старий угору... Куди тобі. Ото нічого і не робив, скринька все йому так сприяла...

Ото вже старий не поневірявся у своїх дітей, жив, як на своєму господарстві. Тепер помирає старий, ну, дітям ще не можна до скриньки. Уже вони на неї зуби гострять, але громаді уже засвідчено, що як поховають батька, тоді нехай тими грішми діляться. Скриньку тую поки що самі брати однесли до церкви; стараються коло мертвого батька. Поховали, як бог приказав; обід справили, вже знати, що не жалують для мертвого, гарні похорони справили...

Ба встає піп од обіду; дякувати стали всі хазяям, старший син просить попа, щоб був у церкві по батькові сорокоуст: то таки батько, як було, то було, а мертвому грішно жалувати, прийміть, батюшко, на молитви... Дав старший, дає менший, знов на півсорокоуста кожен дає, всі чотири дали на молитви до церкви.

— Маємо останню овечку продати, а по батькові нехай молебство буде в церкві.

Тепер все скінчилось, вже можна за тими грішми піти. Принесли тую шкатулку — хитають її, брязкає всередині... Прийде кожен до скриньки, візьме за скриньку — тріп, тріп: є! Ото розпечатали, одчиняють... Ге! Скло! Не доймають віри вони, копають далше — і скрізь скло.

Страшно стало, не може то бути, що скринька така гарна, батько її одкопав під дубом, і щоб не було у ній грошей. Ото й кажуть брати:

— Тут саме скло батько нам зоставив!

Вони кажуть, і один стояв у сінях, частував людей, почув і каже:

— Е, вам — то карбованці, а мені — вже тільки скло! Мало брати не побились...